

Hodnocení výživové politiky z hlediska veřejného zdraví

doc. MUDr. Jindřich Fiala, CSc.

Ústav veřejného zdraví, Lékařská fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Článek se zabývá nástrojem pro hodnocení výživové politiky „NOURISHING policy index“ a výsledky hodnocení ČR ve srovnání 30 evropských států. Jsou popsána základní východiska a vznik systému hodnocení NOURISHING Framework vytvořeného v rámci evropské iniciativy CO-CREATE a realizovaného ve spolupráci Světového fondu pro výzkum rakoviny (WCRF) a Norského státního zdravotního ústavu. Prvotním impulsem a cílem bylo řešení epidemie dětské obezity, avšak velmi rychle význam přesáhl obecně do prevence nepřenositelných onemocnění a podpory veřejného zdraví. Je vysvětlen systém hodnocení, jednotlivé hodnocené položky a kritéria. Jsou popsány výsledky srovnání 30 evropských zemí. V přehledu jsou shrnuty podrobné výsledky ČR pro rok 2023. Hodnocení konstatuje velké nedostatky ve výživové politice a řadí ČR mezi čtyři nejhorší země.

Klíčová slova: výživová politika, index politiky NOURISHING, dětská obezita, prevence na populační úrovni

Úvod

Cílem sdělení je hodnocení výživové politiky v evropských zemích a speciálně v ČR. Článek popisuje výsledky získané nástrojem pro hodnocení výživové politiky „NOURISHING policy index“ v systému NOURISHING Framework [1], který byl vytvořen v rámci evropské iniciativy CO-CREATE [2,3] a realizován ve spolupráci Světového fondu pro výzkum ra-

koviny (WCRFI) [4] a Norského státního zdravotního ústavu. Prvotním impulsem a cílem bylo řešení epidemie dětské obezity, která se ukazuje jako zcela nevladatelná při využívání dosavadních převažujících postupů. Jejich společným jmenovatelem je snaha o ovlivňování chování víceméně přímým působením, zpravidla formou preventivních či terapeutických projektů a programů. Dnes je ale známo, že tento přístup je jen málo účinný [5].

Pro prevenci obezity (a obecně její ovlivnění) jsou klíčovými faktory zdravé stravování a pohybová aktivita a pro jejich příznivé ovlivnění jsou zásadní vládní opatření k vytvoření příznivého prostředí, v němž se lidé snadno stravují zdravě a jsou fyzicky aktivní. Výzkum provedený v rámci projektu CO-CREATE zjistil, že většina strategií prevence obezity zaměřených na děti se soustředí na individuální změnu chování a cílí na školní prostředí [6], ale jen málo na strukturální opatření ze strany státu, který může legislativně dále usměrňovat celkové prostředí mající dopady na stravování a fyzickou aktivitu. Vládní politická opatření jsou ve skutečnosti zásadní cestou, která jako jediná má skutečný potenciál nepříznivý trend a dlouhodobě nepříznivou situaci zvrátit a zlepšit. To se týká obezity celkově, nejen dětské, ale rovněž i obecně hlavních nepřenositelných onemocnění, jako jsou kardiovaskulární a nádorová.

Proto vznikl nástroj NOURISHING pro hodnocení výživové politiky. Článek stručně popisuje jeho podstatu a strukturu a dále srovnávací hodnocení výživové politiky 30 evropských zemí a detailněji výsledky pro ČR.

Tabulka 1 Rámec – 10 klíčových oblastí politiky ve třech širších oblastech

Potravinové prostředí	
N	Normy pro označování výživových hodnot a předpisy upravující tvrzení a implicitní tvrzení na potravinách.
O	Nabízet zdravé potraviny a stanovit normy ve veřejných institucích a dalších specifických prostředích.
U	Využít ekonomické nástroje ke zlepšení dostupnosti potravin a vytvoření nákupních pobídek.
R	Regulovat reklamu a další formy komerční propagace potravin.
I	Zlepšit nutriční kvalitu celé nabídky potravin.
S	Nastavit pobídky a pravidla pro vytvoření zdravého prostředí v maloobchodě a stravovacích službách.
Stravovací systém	
H	Využít dodavatelské řetězce a opatření napříč rezorty k zajištění souladu se zdravím.
Komunikace změny chování	
I	Prostřednictvím osvěty zvyšovat veřejné povědomí občanů o potravinách a výživě.
N	Výživové poradenství v prostředí zdravotnických zařízení.
G	Zajistit rozvoj vzdělávání a dovedností v oblasti výživy

Podstata a struktura systému NOURISHING

Systém NOURISHING tvoří čtyři hlavní prvky: rámec, databáze, index politiky a nástroj pro benchmarking. **Rámec** se skládá z deseti klíčových oblastí politiky ve třech širších oblastech. Každé písmeno ve slově NOURISHING představuje jednu z deseti oblastí, v nichž by vlády měly přijmout opatření. Jednotlivá písmena odpovídají v anglické verzi vždy počátečnímu písmenu názvu příslušné oblasti politiky (Tabulka 1). **Databáze** je představována knihovnou politik výživy a stravování. Je úložištěm celosvětových údajů o opatřeních v oblasti výživy a stravování, které obsahuje informace o tom, co vlády

Tabulka 2 Jednotlivé ukazatele pro hodnocení výživové politiky indexem NOURISHING

Potravinové prostředí		
N	Normy pro označování výživových hodnot a předpisy upravující tvrzení a implicitní tvrzení na potravinách.	<ul style="list-style-type: none"> • Výživové informace na zadní straně obalu. • Označení na přední straně obalu. • Varování. • Pravidla upravující tvrzení o výživové hodnotě. • Pravidla upravující tvrzení o zdraví.
O	Nabízet zdravé potraviny a stanovit normy ve veřejných institucích a dalších specifických prostředích.	<ul style="list-style-type: none"> • Jídlo a nápoje dostupné ve školách, včetně omezení nezdravých potravin. • Opatření týkající se dostupnosti cukrem slazených nápojů ve školách. • Iniciativy na podporu konzumace ovoce a zeleniny ve školách. • Jídlo a nápoje dostupné v bezprostřední blízkosti škol. • Nezdravé potraviny na mimoškolních lokacích.
U	Využít ekonomické nástroje ke zlepšení dostupnosti potravin a vytvoření nákupních pobídek.	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravotní daně nebo cla na potraviny. • Příjem podmíněné dotace nebo iniciativy ke zlepšení cenové a celkové dostupnosti zdravých potravin. • Cílené dotace nebo iniciativy ke zlepšení cenové a celkové dostupnosti zdravých potravin
R	Regulovat reklamu a další formy komerční propagace potravin.	<ul style="list-style-type: none"> • Marketing cílený na mládež prostřednictvím reklamy. • Přímý marketing cílený na mládež. • Marketing cílený na mládež prostřednictvím sponzorství. • Marketing cílený na mládež prostřednictvím opatření v místě prodeje. • Marketing cílený na mládež prostř. product placementu a brandingů*. • Marketing cílený na mládež prostř. produktového a obalového designu. • Marketing ve školách a v jejich okolí.
I	Zlepšit nutriční kvalitu celé nabídky potravin.	<ul style="list-style-type: none"> • Omezení nebo odstranění určitých živin v potravinářských produktech.
S	Nastavit pobídky a pravidla pro vytvoření zdravého prostředí v maloobchodě a stravovacích službách.	<ul style="list-style-type: none"> • Urbanistická omezení týkající se stravovacích provozoven v okolí škol. • Urbanistická omezení týkající se stravovacích provozoven. • Iniciativy ke zlepšení dostupnosti zdravějších potravin v obchodech a stravovacích provozovnách.
Stravovací systém		
H	Využít dodavatelské řetězce a opatření napříč rezorty k zajištění souladu se zdravím.	<ul style="list-style-type: none"> • Opatření na podporu zemědělců s cílem zvýšit podíl zdravých a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci. • Opatření na podporu výrobců potravin s cílem zvýšit podíl zdravých a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci. • Opatření na podporu maloobchodních prodejců potravin s cílem zvýšit podíl zdravých a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci. • Vládní struktury pro zapojení více odvětví/zúčastněných stran. • Výživové normy pro veřejné zakázky. • Podpora městského zemědělství v politikách v rezortu zdravotnictví a místního rozvoje. • Komunitní produkce potravin.
Komunikace změny chování		
I	Prostřednictvím osvěty zvyšovat veřejné povědomí občanů o potravinách a výživě.	<ul style="list-style-type: none"> • Vývoj a komunikace výživových doporučení k výběru potravin. • Zvyšování veřejného povědomí, mediální a informační kampaně a sociální marketing zaměřený na zdravé stravování.
N	Výživové poradenství v prostředí zdravotnických zařízení.	<ul style="list-style-type: none"> • Výživové poradenství v primární zdravotní péči. • Výživové poradenství v prostředí školní zdravotní péče.
G	Zajistit rozvoj vzdělávání a dovedností v oblasti výživy	<ul style="list-style-type: none"> • Výživové vzdělávání v rámcových vzdělávacích programech. • Školení pedagogických pracovníků. • Školení zdravotníků. • Rozvíjení kuchařských dovedností. • Školní výuka pěstování potravin. • Školení provozovatelů a personálu stravovacích zařízení.

* „Product placement“ je záměrné umístění výrobku do audiovizuálního díla za účelem propagace, „branding“ je budování značky, aby se dostala po povědomí spotřebitelů, neboli značkový marketing.

Tabulka 3 Hodnocení indexu výživové politiky a jeho kategorizace

Hodnota skóre	Kategorie hodnocení	Míra plnění koncepce politiky
Žádná politika	Nebyla zjištěna žádná politika	0
1-24	Špatné/nevýhovující (poor)	Splňuje až 25 % koncepce politiky
25-49	Dostatečné/legitimní (fair)	Splňuje až 50 % koncepce politiky
50-74	Průměrné (moderate)	Splňuje až 75 % koncepce politiky
75-99	Dobré (good)	Splňuje až 99 % koncepce politiky
100	Vynikající (excellent)	Splňuje všechny očekávané normy

Poznámka: V české verzi originálního přehledu pro ČR [10] je pro hodnocení „fair“ použit překlad „legitimní“, avšak autor článku považuje za vhodnější a správnější termín „dostatečné“. Podobně pro termín „poor“ je v originální tabulce použit termín „nevýhovující“, ale autor považuje za přesnější „špatné“. Proto zde uvádíme obě české verze, oddělené lomítkem.

na celém světě zavedly, aby podpořily zdravé stravování. Databáze shromažďuje státní opatření z celého světa, která jsou realizována na národní úrovni a jsou v současné době v platnosti [7].

Nástroj pro benchmarking (měření a srovnávání) obsahuje 41 referenčních hodnot (a souvisejících ukazatelů) v deseti oblastech politiky rámce NOURISHING. Všechny je shromažďuje Tabulka 2. Ukazatele se měří pomocí dvou typů atributů: a) jednoho atributu pro existenci státních politických opatření, b) přidruženého souboru atributů politiky, který hodnotí kvalitu návrhu politických opatření.

Index politiky získaný nástrojem BENCHMARKING je skóre, které umožňuje hodnocení státní politiky jednotlivých zemí a jejich vzájemné porovnání. Hodnotí se jednak, zda a ve kterých konkrétních oblastech je pří-

tomné opatření politiky, jednak jak splňuje koncepci. Podrobné vysvětlení vývoje a použití skóre a srovnávacích nástrojů je k dispozici [8]. Konečné hodnocení oblastí politiky bylo rozděleno do pěti kategorií (Tabulka 3). Co se týče vlastního skóre, výsledek 0 znamená, že v příslušné oblasti státní politiky nejsou zavedena žádná opatření, a výsledek 100 znamená, že všechny aspirační atributy byly splněny.

Srovnání výsledků indexu výživové politiky jednotlivých zemí

Přehledné srovnání 30 evropských zemí v hodnocení 10 klíčových oblastí politiky uvádí Tabulka 4. Každý sloupec odpovídá jedné oblasti státní politiky, přičemž je použito označení oblastí politik pomocí jednotlivých písmen slova NOURISHING. Hodnocení je vyznačeno barevně, dle kategorizace uvedené v Tabulce 3.

Pokrytí jednotlivých oblastí politiky: Ve všech deseti oblastech zavedly politická opatření 3 země (Anglie, Norsko, Lotyšsko). Převážná většina (n=27) analyzovaných zemí však neprovádí tato opatření v deseti oblastech politiky NOURISHING, a proto nepřistupuje k problematice komplexně. Jedenáct zemí zavedlo opatření v devíti oblastech politiky NOURISHING, konkrétně Belgie,

Finsko, Francie, Malta, Nizozemsko, Severní Irsko a Portugalsko, Skotsko, Slovinsko, Španělsko a Wales. Čtyři země, Rakousko, Bulharsko, Česká republika a Slovensko, mají nejméně komplexní přístup, neboť zavedly politická opatření maximálně v šesti oblastech dané problematiky.

Kvalita koncepce politických opatření

Čtyři oblasti opatření byly ve většině z 30 zemí hodnoceny jako průměrné nebo dobře navržené: nutriční značení (N), normy pro zdravé potraviny ve veřejných institucích a dalších zařízeních (O), limity nebo cíle pro zlepšení výživových hodnot potravin (I) a informovanost veřejnosti o potravinách a výživě (I).

Všech 30 zemí zavedlo normy pro zdravé potraviny ve veřejných institucích a dalších zařízeních (O) a získalo za tuto oblast politiky buď hodnocení „dostatečné“ (fair), nebo „průměrné“ (moderate). Poměrně vysoké hodnocení této oblasti politiky je z velké části způsobeno celkově přísnými normami pro potraviny ve školách a účinkem programu EU pro ovoce a zeleninu, který zavedlo mnoho zemí.

Pouze jedna země však zavedla národní normy pro potraviny v bezprostřední blízkosti školy (Rumunsko, v roce 2020) a pouze 12 zemí zavedlo opatření omezující nabídku nápojů slazených cukrem ve školách. To jsou důležitá politická opatření, na která by se země měly zaměřit.

A konečně, téměř všechny země (n=29) zavedly politická opatření k informování lidí o potravinách a výživě prostřednictvím osvěty (I). Polovina zemí navíc získala za tuto oblast opatření dobré hodnocení. Dánsko bylo jedinou zemí, která obdržela výborné hodnocení, a to za šíření výživových doporučení založených na potravinách doplněných explicitními vizuálními pokyny a dalšími kampaněmi za zdravé stravování, které byly založeny na modelu výživového profilu, využívaly principy sociálního marketingu a byly zaměřeny na mládež. Jak ukazují soustředěné akce a dobrá hodnocení, kampaně na zvyšování povědomí veřejnosti jsou základem pro činnost národních vlád. Je však pravděpodobné, že bez strukturálních státních opatření budou mít jen malý dopad na změnu prostředí.

Slabá místa a nedostatečné působení

Ve třech z deseti oblastí programu NOURISHING mají země shodně špatné nebo pouze dostatečné hodnocení a velké nedostatky. Jedná se o tyto oblasti: využívání ekonomických nástrojů k řešení cenové dostupnosti potravin a pobídek k jejich nákupu (U), nastavení pobídek a pravidel k vytvoření zdravého prostředí pro maloobchodní prodej a stravovací služby (S) a zajištění soudržnosti

Tabulka 4 Srovnání výsledků hodnocení indexu výživové politiky pro 30 evropských zemí

COUNTRY	N	O	U	R	I	S	H	I	N	G
Austria	Orange	Orange	Grey	Grey	Yellow	Grey	Grey	Orange	Grey	Red
Belgium	Yellow	Orange	Orange	Red	Green	Yellow	Red	Green	Grey	Orange
Bulgaria	Orange	Yellow	Red	Red	Green	Grey	Grey	Orange	Grey	Grey
Croatia	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Grey	Grey	Yellow	Orange	Red
Czech Republic	Orange	Orange	Red	Red	Yellow	Grey	Grey	Grey	Grey	Red
Denmark	Yellow	Yellow	Orange	Red	Green	Grey	Red	Green	Grey	Orange
England	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Green	Yellow	Red	Green	Orange	Orange
Estonia	Orange	Yellow	Orange	Orange	Grey	Grey	Grey	Green	Orange	Orange
Finland	Green	Yellow	Orange	Red	Yellow	Grey	Red	Green	Orange	Red
France	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Green	Grey	Red	Green	Orange	Orange
Germany	Yellow	Yellow	Red	Red	Yellow	Grey	Red	Green	Orange	Orange
Greece	Yellow	Yellow	Yellow	Grey	Green	Grey	Green	Green	Orange	Red
Hungary	Orange	Yellow	Yellow	Red	Green	Grey	Red	Yellow	Grey	Grey
Ireland	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Yellow	Grey	Green	Orange	Orange	Orange
Italy	Orange	Yellow	Red	Red	Green	Grey	Yellow	Yellow	Orange	Red
Latvia	Orange	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Yellow	Green	Orange	Yellow
Lithuania	Yellow	Yellow	Orange	Red	Green	Grey	Red	Orange	Orange	Grey
Malta	Orange	Orange	Red	Red	Yellow	Orange	Orange	Orange	Grey	Red
Netherlands	Yellow	Yellow	Grey	Orange	Green	Red	Green	Green	Yellow	Yellow
Northern Ireland	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Green	Red	Red	Green	Green	Green
Norway	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Green	Red	Red	Green	Green	Orange
Poland	Orange	Orange	Yellow	Red	Yellow	Grey	Yellow	Yellow	Orange	Orange
Portugal	Orange	Yellow	Yellow	Red	Green	Orange	Red	Green	Orange	Grey
Romania	Orange	Green	Orange	Red	Yellow	Grey	Green	Green	Orange	Orange
Scotland	Yellow	Orange	Orange	Red	Green	Yellow	Red	Yellow	Grey	Red
Slovakia	Orange	Yellow	Red	Red	Grey	Grey	Orange	Grey	Grey	Grey
Slovenia	Green	Yellow	Orange	Red	Yellow	Grey	Red	Yellow	Orange	Orange
Spain	Orange	Orange	Yellow	Orange	Green	Grey	Red	Green	Orange	Orange
Sweden	Yellow	Orange	Yellow	Red	Grey	Grey	Red	Orange	Orange	Orange
Wales	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Green	Grey	Red	Green	Orange	Red

mezi potravinovými řetězci a zdravím (H). Všechny tyto oblasti hrají klíčovou roli při změně prostředí tím, že fungují na systémové úrovni. Špatná hodnocení obdržena v těchto třech oblastech státních opatření zdůrazňují, že mohou mít důležitý kumulativní účinek, neboť každá z těchto tří oblastí obsahuje několik doporučených politických opatření.

Oblast politiky týkající se používání ekonomických nástrojů (U) zahrnuje tři typy opatření hospodářské politiky: 1) daně nebo cla na potraviny související se zdravím; 2) dotace nebo iniciativy související s příjmem s cílem zvýšit cenovou dostupnost a přístupnost zdravých potravin; a 3) cílené dotace nebo iniciativy s cílem zvýšit cenovou dostupnost a přístupnost zdravých potravin.

Důležité je, že pouze 17 zemí zahrnutých do této analýzy využívá daně z potravin související se zdravím, které mají silný vliv na utváření prostředí. Naproti tomu 24 zemí zavedlo cílené dotace nebo iniciativy na zvýšení dostupnosti zdravých potravin, většinou prostřednictvím programů školního stravování, které nabízejí bezplatné nebo dotované stravování.

Ve většině analyzovaných zemí nebyla zavedena žádná opatření týkající se zdravého prostředí v maloobchodě

Tabulka 5 Přehled stavu výživové politiky ČR v jednotlivých celých oblastech [10]

Přehled stavu politiky		ŽÁDNÉ ZJIŠTĚNÉ POLITIKY	NEVYHOVUJÍCÍ	LEGITIMNÍ	PRŮMĚRNÉ	DOBŘE	VYNIKAJÍCÍ
N	Normy pro označování výživových hodnot a předpisy upravující tvrzení a implicitní tvrzení na potravinách.			LEGITIMNÍ			
O	Nabízet zdravé potraviny a stanovit normy ve veřejných institucích a dalších specifických prostředích.			LEGITIMNÍ			
U	Využít ekonomické nástroje ke zlepšení dostupnosti potravin a vytvoření nákupních pobídek.		NEVYHOVUJÍCÍ				
R	Regulovat reklamu a další formy komerční propagace potravin.		NEVYHOVUJÍCÍ				
I	Zlepšit nutriční kvalitu celé nabídky potravin.				PRŮMĚRNÉ		
S	Nastavit pobídky a pravidla pro vytvoření zdravého prostředí v maloobchodě a stravovacích službách.	ŽÁDNÉ ZJIŠTĚNÉ POLITIKY					
H	Využít dodavatelské řetězce a opatření napříč rezorty k zajištění souladu se zdravím.	ŽÁDNÉ ZJIŠTĚNÉ POLITIKY					
I	Prostřednictvím osvěty zvyšovat veřejné povědomí občanů o potravinách a výživě.	ŽÁDNÉ ZJIŠTĚNÉ POLITIKY					
N	Výživové poradenství v prostředí zdravotnických zařízení.	ŽÁDNÉ ZJIŠTĚNÉ POLITIKY					
G	Zajistit rozvoj vzdělávání a dovedností v oblasti výživy.		NEVYHOVUJÍCÍ				

Poznámka: Tabulka je beze změny jako obrázek převzata z české verze originálního přehledu pro ČR [10], kde je pro hodnocení „fair“ použit překlad „legitimní“ a pro termín „poor“ je použit termín „nevyhovující“. Jak je vysvětleno již v Tabulky 3, autor článku však považuje za výstižnější termíny „dostatečné“ (fair) a „špatné“ (poor).

Tabulka 6 Hodnocení výsledků indexu výživové politiky ČR u jednotlivých ukazatelů [10]

N	Výživové informace na zadní straně obalu.	●	S	Urbanistická omezení týkající se stravovacích provozoven v okolí škol.	✗
	Označení na přední straně obalu.	✗		Urbanistická omezení týkající se stravovacích provozoven.	✗
	Varování.	✗		Iniciativy ke zlepšení dostupnosti zdravějších potravin v obchodech a stravovacích provozovnách.	✗
	Pravidla upravující tvrzení o výživové hodnotě.	●		Opatření na podporu zemědělců s cílem zvýšit podíl zdravých a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci.	✗
	Pravidla upravující tvrzení o zdraví.	●		Opatření na podporu výrobců potravin s cílem zvýšit podíl zdravých a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci.	✗
O	Jídlo a nápoje dostupné ve školách, včetně omezení nezdravých potravin.	●	H	Opatření na podporu maloobchodních prodejců potravin s cílem zvýšit podíl zdravých a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci.	✗
	Opatření týkající se dostupnosti cukrem slazených nápojů ve školách.	✗		Vládní struktury pro zapojení více odvětví/zúčastněných stran.	✗
	Iniciativy na podporu konzumace ovoce a zeleniny ve školách.	●		Výživové normy pro veřejné zakázky.	✗
	Jídlo a nápoje dostupné v bezprostřední blízkosti škol.	✗		Podpora městského zemědělství v politikách v rezortu zdravotnictví a místního rozvoje.	✗
	Nezdravé potraviny na mimoškolních lokacích.	✗		Komunitní produkce potravin.	✗
U	Zdravotní daně nebo cla na potraviny.	✗	I	Vývoj a komunikace výživových doporučení k výběru potravin.	✗
	Příjem podmíněné dotace nebo iniciativy ke zlepšení cenové a celkové dostupnosti zdravých potravin.	✗		Zvyšování veřejného povědomí, mediální a informační kampaně a sociální marketing zaměřené na zdravé stravování.	✗
	Cílené dotace nebo iniciativy ke zlepšení cenové a celkové dostupnosti zdravých potravin.	●	N	Výživové poradenství v primární zdravotní péči.	✗
	Marketing cílený na mládež prostřednictvím reklamy.	✗		Výživové poradenství v prostředí školní zdravotní péče.	✗
	Marketing cílený na mládež prostřednictvím sponzorství.	✗	G	Výživové vzdělávání v rámciových vzdělávacích programech.	●
Marketing cílený na mládež prostřednictvím opatření v místě prodeje.	✗	Školení pedagogických pracovníků.		✗	
Marketing cílený na mládež prostřednictvím product placementu a branding.	✗	Školení zdravotníků.		✗	
Marketing cílený na mládež prostřednictvím produktového a obalového designu.	✗	Rozvíjení kuchařských dovedností.		✗	
Marketing cílený na mládež prostřednictvím produktového a obalového designu.	✗	Školní výuka pěstování potravin.		✗	
Marketing ve školách a v jejich okolí.	●	Školení provozovatelů a personálu stravovacích zařízení.	●		
I	Omezení nebo odstranění určitých živin v potravinářských produktech.	●			

a stravovacích službách. Pouze třetina zemí zavedla programy v této oblasti. Pouze Anglie a Skotsko zavedly úpravy ve všech třech typech politických opatření zahrnutých do této oblasti: omezení plánování dotýkající se prodeje potravin obecně, v okolí škol a iniciativy na zvýšení dostupnosti zdravějších potravin v prodejnách potravin.

Systémům, jejichž cílem je zajistit soudržnost mezi potravinami a zdravím tím, že se zaměří na potravinové řetězce, věnovaly vlády členských států nejméně pozornosti. Z politických opatření v této oblasti zavedlo 13 zemí úpravy dotýkající se norem pro zadávání veřejných zakázek pro veřejné instituce, například pro školy nebo jako součást programů sociální ochrany (Anglie, Finsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Severní Irsko, Norsko, Nizozemsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko a Slovinsko). Jedenáct zemí realizovalo politická opatření týkající se řídicích struktur pro víceodvětvové/zúčast-

něné strany (včetně Nizozemska, Belgie, Malty, Finska, Lotyšska a Dánska).

Pět zemí zavedlo opatření na podporu výrobců potravin s cílem zvýšit podíl zdravých potravin a snížit podíl nezdravých potravin v dodavatelském řetězci (Lotyšsko, Severní Irsko, Slovinsko, Maďarsko a Dánsko). Pouze jedna země (Severní Irsko) zavedla opatření na podporu maloobchodníků s potravinami, aby v dodavatelském řetězci zvýšili podíl zdravých potravin a snížili podíl nezdravých potravin. Žádná země nezavedla státní opatření na podporu městského zemědělství v rámci politik v oblasti zdraví a plánování a na podporu komunitní produkce potravin.

Stav výživové státní politiky v ČR

Systém NOURISHNG poskytuje i detailní hodnocení každého ze 30 států v jednoduché přehledné podobě [9]. Rámcový přehled tohoto stavu v ČR [10] ukazuje v celých hlavních oblastech Tabulka 5, zatímco Tabulka 6 obsahuje hodnocení indexu politiky ve všech 41 ukazatelích.

Hlavní zjištění jsou pro ČR následující:

- 1) ČR implementuje politická opatření v šesti z deseti politických oblastí rámce NOURISHNG. Nejvyšší dosažené hodnocení bylo pouze „průměrné“ a týkalo se omezení nebo odstranění určitých živin v potravinářských produktech (I1).
- 2) Byly zjištěny nedostatky a mezery v oblasti označování výživových hodnot, včetně nedostatečné implementace programů přesahujících úroveň EU (N1), a chybějící regulace ohledně distribuce cukrem slazených nápojů

ve školách a regulací nezdravých potravin v mimoškolních lokacích (O). Tyto nedostatky vedly k hodnocení těchto oblastí politiky známkou „dostatečné“.

- 3) Je nezbytné vyvinout větší úsilí ve zbývajících oblastech státních opatření ohledně výživy a stravování na národní úrovni. Mimořádná pozornost musí být věnována pobídkám k vytváření zdravého prostředí v maloobchodě a stravovacích službách (S), zvyšování veřejného povědomí o potravinách a výživě (I2) a výživovému poradenství v prostředí zdravotnických zařízení (N2). Je třeba vyvinout větší úsilí ke zlepšení přístupu v oblasti marketingu potravin a reklamy cílené na mládež (R), využití finančních pobídek ke zlepšení dostupnosti potravin a nákupních pobídek (U) a pro vzdělávání a rozvoj dovedností v oblasti výživy (G), kde bylo dosaženo hodnocení „špatné“.

Závěr

Státní politická opatření vytvářející zdravé prostředí jsou dnes považována za nejdůležitější a neúčinnější formu boje proti obezitě a celkově proti nepřenosným onemocněním a výživová politika je jednou z hlavních součástí. ČR v ní bohužel značně zaostává, patří mezi čtyři nejhorší země. Jen slabou útěchou může být to, že je mezi nimi překvapivě i Rakousko. Nástroj NOURISHING jasně a detailně určuje slabá místa a nedostatky a dává konkrétní návod, na co se zaměřit a co zlepšit.

Literatura:

1. WCRFI: NOURISHNG Nutrition policy index. www.wcrf.org/policy/nutrition-policy/nutrition-policy-index/ (přístup srpen 2024)

- European Commission: Confronting Obesity: Co-creating policy with youth. <https://cordis.europa.eu/project/id/774210> (přístup srpen 2024)
- NIPH: CO-CREATE. Programme to tackle the childhood obesity epidemic. <https://www.fhi.no/en/li/studies/co-create/> (přístup srpen 2024)
- World Cancer Research Fund International. <https://www.wcrf.org/> (přístup srpen 2024)
- WHO European Regional Obesity Report 2022. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2022. <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289057738> (přístup srpen 2024)
- Flodgren GM, Helleve A, Lobstein T, Rutter H, Klepp KI. Primary prevention of overweight and obesity in adolescents: An overview of systematic reviews. *Obes Rev*. Nov 2020;21(11):e13102. doi:10.1111/obr.13102
- WCRFF: NOURISHING and MOVING policy databases. <https://policydatabase.wcrf.org/> (přístup srpen 2024)
- Vlad I, Oldridge-Turner K, Klepp K-I, et al. The development of the NOURISHING and MOVING benchmarking tools to monitor and evaluate national governments' nutrition and physical activity policies to address obesity in the European region. *Obesity Reviews*. 2023;24 Suppl 1:e13541. doi:10.1111/obr.13541
- WCRFI: Nutrition policy snapshots. <https://www.wcrf.org/policy/nutrition-policy/nutrition-policy-snapshots/> (přístup srpen 2024)
- WCRFI: Nutrition policy snapshots – Czech Republic. <https://www.wcrf.org/policy/czech-republic-nutrition-policy-snapshot/> (přístup srpen 2024)

Abstract:

The article deals with the nutrition policy assessment tool "NOURISHING policy index" and the results of the assessment of the Czech Republic in comparison with 30 European countries. The basic background and the development of the NOURISHING Framework, developed within the European initiative CO-CREATE and implemented in cooperation with the World Cancer Research Fund (WCRF) and the Norwegian National Institute of Health, are described. The initial impulses and goal was to address the epidemic of childhood obesity, but very quickly the relevance expanded into the prevention of non-communicable diseases in general and the promotion of public health. The assessment system, the different items assessed, and the criteria are explained. The results of a comparison of 30 European countries are described. Detailed results for the Czech Republic for 2023 are summarised. The evaluation notes major gaps in nutrition policy and ranks the Czech Republic among the four worst countries.

Keywords: nutrition policy, NOURISHING policy index, childhood obesity, prevention at population level

PŘEDPRODEJ VIDEOKURZU

Jak si sestavit a uvařit jídelníček při hubnutí

V kurzu se naučíte

Jak získat optimální váhu a prospět svému zdraví
 Jak si připravit jídlo pro sebe a zároveň drobnými úpravami pro partnera, děti...
 Jak se vyhnout chybám, které většina lidí stále opakuje

Co získáte?

3 hodiny intenzivního videokurzu s doživotním přístupem
 Soubor e-booků MUDr. Václavy Kunové Sezónní jídelníčky pro zdravé hubnutí (Jaro, Léto, Podzim, Zima)
 Prezentace k teoretické části kurzu
 Recepty k praktické části kurzu
 Osvědčení o absolvování kurzu od Společnosti pro výživu garantovaným Českou asociací sester

Kolik to stojí?

Celková cena je 1 990,- Kč
 Sleva 30 % při nákupu videokurzu v předprodeji do 15. 11. 2024 při uplatnění slevového kupónu „30VIDEOKURZ“. Videokurz zakoupený v rámci předprodeje Vám bude zaslán 1.12. 24.

Lektor

MUDr. Václava Kunová ze Společnosti pro výživu, která vede už 27 let klienty ke zdravému a rozumnému hubnutí. Je autorkou mnoha článků a publikací o výživě a hubnutí v odborných i populárních médiích.

Do 15.11.2024
 se slevou 30 %

Více informací o obsahu kurzu a přihlášení najdete na www.vyzivaspol.cz